

انسان کامل از دیدگاه قرآن و نهج البلاغه

مؤلف :

محمد رضا محمد شفيعی

انتشارات ارسطو (چاپ و نشر ایران)

1394

سرشناسه : محمد شفيعی، محمد رضا، ۱۳۴۵ -
عنوان و نام پديدآور: انسان کامل: از ديده‌گاه قرآن و نهج البلاغه
مشخصات نشر : مشهد: ارسطو ، ۱۳۹۴ .
مشخصات ظاهري : ز، ۱۰۸ ص.
شابک : 978-600-7558-89-8
وضعيت فهرست نويسی : فيپای مختصر
يادداشت : فهرست نويسی کامل اين اثر در نشانی <http://opac.nlai.ir> :
قابل دسترسی است.
يادداشت : کتابنامه: ص. ۱۰۷-۱۰۸.
شماره کتابشناسی ملی: ۳۸۲۶۶۹۲

نام کتاب : انسان کامل از ديده‌گاه قرآن و نهج البلاغه

مولف : محمد رضا محمد شفيعی

ناشر : ارسطو (با همکاري سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ايران)

صفحه آرايی ، تنظيم و طرح جلد : پروانه مهاجر

تيراژ : ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ : اول - ۱۳۹۴

چاپ : مهتاب

قيمت : ۷۵۰۰ تومان

شابک : ۸ - ۸۹ - ۷۵۵۸ - ۶۰۰ - ۹۷۸

تلفن هاي مرکز پخش : ۳۵۰۹۶۱۴۵ - ۳۵۰۹۶۱۴۶ - ۵۱

www.chaponashr.ir

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۹	مقدمه نویسنده
۱۱	حقیقت دنیای مذمومه، از دیدگاه مولانا مجلسی (ره)
۱۲	پیشگفتار
۱۳	سیمای انسان کامل در دنیا
۱۵	فصل اول / تحلیل موضوع
۱۷	مقدمه
۱۸	اهمیت موضوع
۲۰	انسان شناسی از خودشناسی (معرفت نفس)
۲۱	انسان مؤمن در زندگی، مکمل کیفیت عقلانی اوست
۲۲	کیفیت قلب انسان در زندگی
۲۲	کیفیت عشق و محبت در زندگی
۲۳	زرق و برق طبیعت، زینت زمین یا آسمان است نه زیور انسان
۲۳	خداوند، انسان را با زیور و زینت طبیعت در زندگی می آزماید
۲۴	زینت انسان در زندگی، کدام است ؟
۲۴	هیچ حیاتی از زندگی دنیا پستتر نیست
۲۵	مثل نیرنگ زندگی دنیا در آخرت
۲۶	ارزش مقام واقعی انسان
۲۶	عالم طبیعت، دارالسلام نیست
۲۶	خطر جاه طلبی و مال خواهی زندگی دنیا

۲۷	 بیان مسأله و اهمیت موضوع
۲۸	 تعریف اصطلاحات خاص
۲۸	 معنای لغوی دنیا
۲۸	 معنای لغوی زندگی
۲۸	 تعریف انسان
۲۹	 در بیان حقیقت معاش و عمر دنیا
۲۹	 انواع علایق انسانها
۳۲	 دنیا و اقسام آن
۳۳	 اوصاف دنیا
۳۳	 ۱- دنیا و متاع آن ، نزع انگیز است
۳۳	 ۲- دنیا ، دارالغرور و خانه تفاخر است
۳۴	 ۳- وصف دنیا در کلام امیرالمؤمنین (ع)
۳۴	 ۴- حلال دنیا و حساب و حرام آن ، عقاب دارد
۳۴	 وصف بی وفایی زندگی دنیا
۳۵	 دنیا ، دار المحنه است
۳۶	 دنیا، دار الفناست
۳۶	 دنیا، سرای خراب و خانه ای ناپایدار
۳۷	 معرفی دنیا در نامه حضرت علی (ع) به فرزندش
۳۷	 دنیا و فریبندگی آن
۳۷	 دو دنیایی که ما با آن مواجهیم
۳۸	 اصل دنیا مذموم نیست
۴۰	 عوامل مغرور شدن در زندگی دنیا و فریفته شدن به آن
۴۰	 عامل اول: غفلت
۴۲	 عامل دوم: ظاهر بینی انسان و فراموش کردن شأن مسافر بودنش
۴۳	 سر دنیا دوستی آدمیان
۴۵	 خواسته دنیا
۴۵	 تلخی این جهان

- ۴۶ مثل کسانی که دنیا را آزمودند و شناختند.
- ۴۷ مثل کسانی که به دنیا فریفته گردیدند.
- ۴۷ دشمنی دنیا با خدا و بندگان او.
- ۴۸ در بیان مفاسد زندگی.
- ۴۹ فواید مال.
- ۴۹ فواید دنیایی.
- ۴۹ فواید آخرتی که سه نوع است.
- ۵۱ **فصل دوم / پیشینه دنیا دوستی**
- ۵۳ پیشینه دنیا دوستی.
- ۵۴ نظر کلی دین درباره زندگی دنیا.
- ۵۵ منطق قرآن نسبت به دنیا و زندگی در آن.
- ۵۵ از نظر اسلام آیا علاقه به دنیا و زندگی مورد ستایش است یا مذمت؟
- ۵۶ اشکال به جواب فوق.
- ۵۷ راه حل کسانی که علاقه به زندگی دنیا را مضموم می دانند.
- ۵۷ جواب به این گروه.
- ۵۷ جواب نهایی قرآن در باره کمال انسان در زندگی دنیا.
- ۵۸ شناخت زندگی دنیوی از دیدگاه قرآن.
- ۵۹ نگاه به زندگی و مال دنیا از دیدگاه قرآن کریم.
- ۵۹ ۱- مال دنیا زینت و زیور زندگی دنیاست.
- ۶۱ ۲- مال در دنیا برای آزمایش و امتحان انسانهاست.
- ۶۲ ۳- نگاه ناصحیح و غیر دینی به مال دنیا، غفلت ز او طغیانآور است.
- ۶۳ ۴- کثرت اموال و اولاد، عامل عذاب در زندگانی دنیا.
- ۶۳ ۵- در طول تاریخ ثروتمندان و دنیا دوستان در صدر مخالفین پیامبر قرار داشتهاند.
- ۶۴ تعبیرات قرآن.
- ۶۴ مال دنیا تا چه اندازه انسان را در قیامت نجات می دهد؟
- ۶۶ شرح مختصر سوره فجر به نقل از تفسیر المیزان.
- ۶۷ خطای فکر انسان در نگاه به واقعیت و حکمت و تنگی رزق.

- انسان حقیقت دنیا را دیر می فهمد ۶۹
- شرط پشیمان نشدن در آخرت، دیدن قیامت در دنیا است ۶۹
- آثار بی ایمانی به خدا در زندگی ۷۰
- چه نوع ایمان و گرایشی در زندگی انسان ارزشمند است؟! ۷۱
- آثار ایمان به خدا در زندگی انسانها ۷۱
- آیا غیر از معصومین، کسی قادر است به چنین مقامی نائل گردد؟! ۷۱

فصل سوم / تجزیه و تحلیل یافته‌ها و نمونه‌های تاریخی ۷۵

- مراتب زهد و ورزی و اخلاق در زندگی انسان ۷۷
- زهد و ورع چهار مرتبه دارد ۷۷
- پارهای از سوء برداشتها و افراط در کناره‌گیری از دنیا ۷۸
- کیفیت زهد و درجات آن در زندگی از نظر اسلام ۷۹
- نسخه عمومی غزالی و فیض ۸۰
- روزی چگونه به دست آید، بهتر است؟! ۸۰
- اعتقاد به خداوند در رزاقیت، مشروط به چه شرایطی است؟! ۸۳
- تقوا باعث می شود انسان به قدر ظرفیت و توانش از دنیا بخراهد ۸۴
- آرامش در دنیای مدرن و آشوب زده با توسل به روایت ائمه (ع) ۸۴
- تکلیف ما با احادیث به ظاهر متناقض در این باب چیست؟! ۸۵
- معیارهای ارزشگذاری بر مال دنیا از زوایای مختلف ۸۶
- تصفیه فقهی مال یا اتفاق فقیهان ۸۷
- نتیجه‌ای که پارسایان از اتفاق میگیرند ۸۹
- مال مذمت شده دنیایی ۹۱
- پرهیز از مالی که غفلت‌آور است ۹۱
- پرهیز از مالی که رشته اتصال آن از غنی مطلق قطع شده باشد ۹۱
- مال ارزشمند دنیایی ۹۳
- ۱- مالی که بتواند انسان را به سوی عالم بالا صعود و عروج بدهد، ارزشمند است ۹۳
- ۲- مالیکه متعلق لاینفک انسان نباشد، ملاک ارزشمندی آن است ۹۴
- ۳- معیار ارزشمندی و ممدوح بودن مال، دارنده آن است ۹۷

۹۹.....	فصل چهارم / نتیجه گیری تحقیق
۱۰۱.....	نتیجه گیری
۱۰۳.....	پیشنهاها
۱۰۷.....	کتابنامه

www.ketab.ir

مقدمه نویسنده

چند بازی عشق با نقش سیو؟	بگذر از نقش سیو و آب جو
چند باشی عاشق صورت، بگو؟	طالب معنی شو و معنا بجو
صورت ظاهر فنا گردد، بدان	عالم معنی، بماند جاودان
صورتش دیدی، ز معنا غافل	از صدف دُر را گزین، گر عاقل

هدف آفرینش انسان، وصال به پروردگار است و اگر در این وادی، او به دنبال دنیا بدود، همچون تشنه‌ای است که، به دنبال گلِ روی کوزه می‌دود. ! صورت ظاهر، انسان را در اضطراب، بی ایمانی و تشنگی نگه می‌دارد و در نهایت هم باید ایمان داشت که مظاهر دنیا، ماندگار نیست و آنچه ابدیست، خداوند و عشقِ وصالِ اوست.

در آغاز این جستار، بر آن هستیم تا با استمداد از قرآن و نهج البلاغه به مفهوم دقیق انسان دست یابیم و سپس به پرسش‌هایی همچون، انسان کیست؟ و سرانجام او چیست؟ پاسخ دهیم که این موضوع از طریق خودشناسی و یا معرفت نفس، حاصل می‌شود. بعد از آن به شناخت انسان مؤمن و چگونگی زندگی او می‌پردازیم و کیفیت عشق و محبت در زندگی را مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهیم و این که زینت انسان در دنیا؛ آسمان، زمین، یا طبیعت است؟

در بخش دیگر، به مقام دنیایِ دون، پستی جایگاه آن پرداخته و نیرنگش برای آخرت پرداخته این که دنیا، یک خطر واقعی برای انسان می‌باشد و او را از کمال باز می‌دارد.

در بخش‌های دیگر، به حقیقت زندگی دنیایی و علاقه‌مندی انسان در زندگی و اقسام دنیا، با استناد به آیات قرآنی و با استفاده از کتاب «معراج السعادة» می‌پردازیم و این که متاع دنیا، نزاع انگیز، خانۀ غرور و تفاخر می‌باشد، سپس دنیای مذموم و ممدوح و این که اصل دنیا مذموم نیست، و علت غفلت انسان‌ها را شرح می‌دهیم.

در فصل دوم، نظر کلی دین و قرآن را نسبت به دنیا، جویا می‌شویم و به این موضوع می‌پردازیم که، مال دنیا تنها برای آزمایش انسانهاست و زینت و زیوری برایشان محسوب نمی‌شود و آثار ایمان و عدم ایمان در زندگی بشر، بررسی می‌گردد.

در فصل سوم، مراتب زهد و رزق و اخلاق، جهت دستیابی به کمال، از دیدگاه اسلام و نقش ایمان و تقوا در زندگی و کیفیت رزق و روزی بررسی می‌شود و در نهایت، معیارهای ارزش‌گذاری مال دنیا از نظر فقهی و نقش انفاق در زندگی و انواع مال مذموم و ممدوح مورد بررسی قرار می‌گیرد و این که ملاک ارزشمندی مال دنیا، بستگی به صاحب آن دارد و مالی که انسان را عروج بدهد، از منبع لایزال الهی سرچشمه می‌گیرد و در پایان کتاب، به نتیجه‌گیری کلی و راهکارهای سازنده در راه تکامل انسان‌ها، پرداخته می‌شود.

اهداف نگارش کتاب

نگارش این کتاب، اهداف گوناگونی را دربردارد که می‌توان به طور خلاصه چنین بیان کرد:

۱- ابتدا براساس حدیث امام علی (ع) که می‌فرمایند: «مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ» باید

ارزش وجودیمان را بهتر بشناسیم، تا از خودشناسی، به خداشناسی برسیم.

۲- مسلماً، اگر انسان به خودشناسی برسد، خواهد فهمید تمام آنچه که آفریده شده، به خاطر خدمت به انسان است و در نتیجه به شناخت دنیا و مافیها نیز، دست می‌یابد و انسانی بینا و آگاه دل می‌گردد.

۳- هدف دیگر نگارنده از گردآوری این کتاب، این است که، انسان در اقیانوس بیکران قرآن، این کتاب هدایت و رستگاری، سیر خواهد کرد و چه نعمتی برتر از آن که زندگی انسان بر مبنای آیات روشنگر الهی باشد که فقط نصیب انسانهای با تقوا می‌گردد.

۴- اگر ما از دیدگاه قرآن به دنیا بنگریم، مسلماً آن را هدف و انتهای آمال و آرزوهایمان قرار نخواهیم داد، بلکه وسیله و ابزار و مهمان‌سرایی می‌دانیم که مقدمه جهان وسیع و جاودانه آخرت خواهد بود.

حقیقت دنیای مذمومه، از دیدگاه مولانا مجلسی (ره)

مولانا مجلسی می‌فرماید:

«بدان، آنچه از مجموع آیات و اخبار، ظاهر می‌شود؛ به حسب فهم ما، این است که دنیای مذمومه، مرکب است از یک اموری که انسان را باز می‌دارد از اطاعت خدا و دوستی او و تحصیل آخرت، پس دنیا و آخرت با هم متقابل‌اند و هرچه باعث رضای خدای سبحان و قرب او شود، از آخرت است، اگرچه به حسب ظاهر از دنیا باشد، مثل تجارت و زراعت و صناعاتی که مقصود از آنها معیشت عیال باشد، برای اطاعت امرخدا، و صدقات و بازایستادن از سؤال مردم و غیر آن و این‌ها، همه از آخرت است، گرچه مردم آن را از دنیا بدانند.

ریاضت‌های سخت و اعمال ریائیه، گرچه با تزهّد و انواع مشقت باشد، از دنیاست؛ زیرا که باعث دوری از خدا شود و قرب به سوی او نیآورد؛ مثل اعمال کفّار و مخالفان.

پیشگفتار

با عنایت خداوند متعال، خواهان نگاه وسیعی به دنیای پیرامون خود، از دیدگاه قرآن و نهج البلاغه هستم، ولی ترجیح دادم که قبل از آن، ابتدا قدری درباره « خود » صحبت کنم.

اگر شما خواننده عزیز احساس می‌کنی در زندانی با دیوارهای بلند، محصورشده‌ای که خود، آن را ساخته‌ای و فکر می‌کنی که باید آن دیوارها را خراب کنی، تا « خودگمشده ات » را بیابی، شاید بتوانی از این نوشتار به « خود واقعی » دست یافته و آرام آرام با او آشنا شوی و در آینه آن، متوجه واقعی‌ترین و آشناترین حقیقت، یعنی خدا شوی، اما نه آن خدایی که افکار او را می‌فهمند و دراندیشه‌هاست، بلکه آن خدایی که جان‌ها، او را می‌یابند.

اگر باور داری که « آدمی، گودالی است که ژرفنایش پایان ندارد و شمردن موه‌های تن او آسان‌تر از شمردن احساسات اوست » و اگر باور داری که بیش‌تر مردم کوه‌های بلند، اموج سهمگین دریاه‌ها، رودخانه‌های خروشان، بیکرانگی اقیانوس‌ها و گردش ستارگان را به دیدهٔ اعجاب می‌نگرند، ولی به ژرفایش اعتنایی ندارند، خواهی فهمید که با شناخت آن، دین را هم بهتر خواهیم شناخت و در نهایت به خداشناسی رسید.

در زندگی به انسان، از دو دیدگاه می‌توان نگاه کرد: ۱- انسان کیست؟ ۲- انسان چه باید بشود؟ یعنی انسان کامل در دنیا کیست؟ چستی انسان؛ یعنی شناسایی ابعاد وجود انسان در قلمرو روانشناسی است و وظیفهٔ آنهاست که به کاوش در اعماق وجود انسان بپردازند تا شایستگی عمر آدمی را آشکار سازند.

سیمای انسان کامل در دنیا

وظیفه اخلاق است تا بایدها و نبایدهایی را که موجب تعالی و تکامل می‌شود، مشخص کند. انسان کامل، کسی است که روح و جانش از دیگران برتر و والاتر است و در قلبها رسوخ می‌کند. او با دیگران است اما اندیشه و افکارش با همگان فرق می‌کند، دیگران در فکر خودند و اسیر خویشتن خویش، اما او در فکر دیگران است و سرنوشت انسانها. انسانی که همه استعدادها و خصلت‌های بالقوه خود را به فعلیت رسانده و شخصیت خویش را در جهت هدف غایی حیات، شکوفا ساخته است. چنین انسانی، نه تنها در حیات خویش، بلکه حتی پس از مرگ نیز چون اسطوره‌ای برای آیندگان مطرح می‌باشد و راهنمایی برای رسیدن به کمال انسانهاست.